

Z dniem 1 września 2012 wchodzi w życie zmienione przepisy dotyczące szkół ponadgimnazjalnych i szkół dla dorosłych w zakresie kształcenia ogólnego oraz zawodowego. Celem wprowadzenia zmian jest poprawa efektów kształcenia i zwiększenie skuteczności oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do zmieniającego się rynku pracy. Dzięki tym przepisom ułatwione będzie uzyskiwanie wykształcenia zawodowego, uzupełnianie kwalifikacji i kształcenie w nowym zawodzie.

Aby zrealizować zamierzony cel, zaproponowano:

- a. dostosowanie struktury szkolnictwa do modelu kształcenia zawodowego i ustawicznego,
- b. zmodyfikowanie klasyfikacji zawodowej,
- c. wdrożenie podstawy programowej kształcenia w zawodach opisanej językiem efektów kształcenia,
- d. ujednoczenie systemu egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe i otwarcie go na efekty uczenia się
 - formalnego (zdobywane w procesie kształcenia organizowanym przez placówki edukacyjne i szkoleniowe),
 - pozaformalnego (zdobywane poza placówkami edukacyjnymi i szkoleniowymi poprzez realizację zamierzonych celów),
 - nieformalnego (zdobywane poza placówkami edukacyjnymi i szkoleniowymi poprzez doświadczenie zdobywane w miejscu pracy i w życiu codziennym).

Zmiana modelu szkolnictwa

Od roku szkolnego 2012/13 nauka w liceach ogólnokształcących, technikach i zasadniczych szkołach zawodowych będzie powiązana z nauką w gimnazjach. Ogólnokształcące treści tam rozpoczęte będą kontynuowane w pierwszych latach na poziomie podstawowym. W technikum i zasadniczej szkole zawodowej uczniowie będą mieli do opanowania te same zagadnienia z kształcenia ogólnego na poziomie podstawowym co uczniowie w pierwszej klasie liceum. Dzięki takim zmianom absolwenci zasadniczych szkół zawodowych w nowym modelu, aby uzyskać wykształcenie średnie mogą kontynuować naukę w liceach ogólnokształcących dla dorosłych bezpośrednio od klasy drugiej.

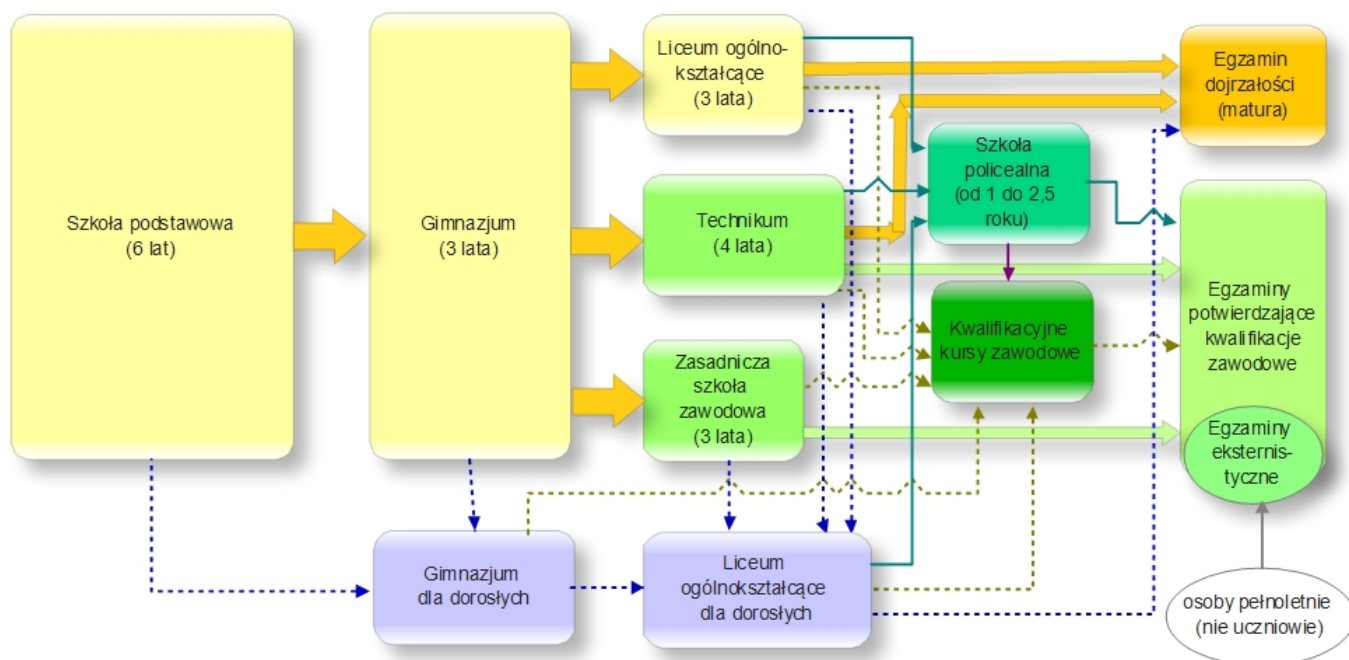
Nauka w liceum ogólnokształcącym i zasadniczej szkole zawodowej ma trwać 3 lata, w technikum 4 lata, a w szkole policealnej od 1 do 2,5 roku.

Nowością w nowym systemie kształcenia zawodowego jest wprowadzenie kwalifikacyjnych kursów zawodowych (tzw. formy kursowe). Pracodawcy będą mogli zlecać szkołom ich przeprowadzenie. Dzięki temu placówki łatwiej dostosują ofertę kształcenia do potrzeb rynku pracy. W kursach zawodowych będą mogli uczestniczyć uczniowie, absolwenci i osoby dorosłe spoza znowelizowanego systemu kształcenia.

Przepisy dotyczące szkolnictwa zawodowego (patrz Akty prawne) umożliwiły również

??czenie szkó? zawodowych w centra ksztacenia zawodowego i ustawicznego. Szko?y, które do tej pory ksztaciły swoich uczniów na poziomie zasadniczej szko?y zawodowej, technikum czy szko?y policealnej, mog? organizowa? ksztacenie na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

W wyniku tych zmian zostan? zlikwidowane licea uzupe?niajce, technika uzupe?niajce oraz licea profilowane. Osoby pe?noletnie, które zechc? uzyska? wyksztacenie ?rednie, b?d? mog?y kontynuowa? nauk? w liceach ogólnokszta?czych dla doros?ych.

Opracowanie: J. Ksieniewicz

Podstawa programowa ksztacenia ogólnego i plany nauczania

Zgodnie z now? podstaw? programow? w szko?ach ponadgimnazjalnych ksztacenie ogólne jest kontynuacj? ksztacenia z gimnazjum. W tych typach szkó? (z wyj?tkiem zasadniczej szko?y zawodowej) przedmioty obowi?zkowe mog? by? nauczane w zakresie podstawowym lub w zakresie rozszerzonym.

W zakresie podstawowym nowe podstawy programowe poszczególnych obowi?zkowych przedmiotów ogólnokszta?czych s? takie same dla wszystkich typów szkó? ponadgimnazjalnych (z wyj?tkiem j?zyka polskiego, j?zyka obcego, j?zyka mniejszo?ci narodowej lub etnicznej, j?zyka regionalnego, matematyki i wychowania fizycznego) i w ramowych planach nauczania w wi?kszo?ci przewidziano dla nich t? sam? liczb? godzin w cyklu ksztacenia. Nauczanie przedmiotów w zakresie podstawowym powinno by? realizowane w klasie I liceum ogólnokszta?czego, w klasach I i II technikum oraz w dwóch pierwszych semestrach w liceum ogólnokszta?czym dla doros?ych. Ksztacenie ogólne w zasadniczych szko?ach zawodowych powinno by? roz?o?one w ca?ym cyklu ksztacenia, zgodnie z wymogami ramowych planów nauczania.

Proponowane zmiany b?d? mia?y znaczcy wp?yw na organizacj? procesu ksztacenia. Wprowadzono nowy przedmiot edukacja dla bezpiecze?stwa (w miejsce przysposobienia obronnego), a przedmioty takie jak biologia i chemia, zosta?y wprowadzone jako obowi?zkowe

w zasadniczych szkołach zawodowych.

Nowe przepisy dotyczące ramowych planów nauczania nie zmieniają ogólnej liczby godzin przeznaczonych na obowiązkowe zajęcia. Nie będzie ona mniejsza od dotychczas obowiązujecej.

Nowa klasyfikacja zawodowa i podstawa programowa kształcenia w zawodach

W zawodach wyszczególnionych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego wyodrębniono kwalifikacje. Kwalifikacja w zawodzie określa zakres wiadomości i umiejętności, który pozwala na samodzielne wykonywanie zadań zawodowych i umożliwia podjęcie pracy w danym zakresie. Każda kwalifikacja opisuje efekty kształcenia ujęte w kategoriach wiedzy, umiejętności oraz kompetencji personalnych i społecznych. W danym zawodzie może występować od jednej do trzech kwalifikacji. W niektórych zawodach na poziomie jednej z kwalifikacji występują kwalifikacje alternatywne.

Nowa klasyfikacja zawodów obejmuje 8 obszarów, w których wyróżnia się 200 zawodów. W zawodach wyodrębniono 251 kwalifikacji (w tym 23 zawody po 3 kwalifikacje na zawód, 72 zawody po 2 kwalifikacje, 98 zawodów po 1 kwalifikacji oraz 7 zawodów szkolnictwa artystycznego, dla których nie wyodrębnia się kwalifikacji).

Z nowej klasyfikacji wykreślono 29 zawodów, w tym 19 zawodów stało się podstawą do utworzenia nowych. Niektóre ze starych zawodów połączono. W ten sposób powstały zawody: monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych, technik renowacji elementów architektury (z połączenia dwóch zawodów), technik żywienia i usług gastronomicznych, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie (z połączenia trzech zawodów). Tylko z jednego starego zawodu (technik poligraf) wydzielono dwa nowe zawody (technik procesów drukowania i technik procesów introligatorskich).

Warto dodać, że w nowej klasyfikacji znalazł się także nowy zawód – technik sterylizacji medycznej.

W świetle nowych przepisów zmienia się również opis podstawy programowej kształcenia w zawodach (PPKZ). Treści nauczania w podstawie programowej kształcenia w zawodach zostały określone tak jak w podstawie programowej kształcenia ogólnego w języku efektów kształcenia. Opis tych efektów stanowi jedyną podstawę oceniania na egzaminach zewnętrznych (nowa podstawa programowa jest jednocześnie standardem wymagań egzaminacyjnych). Nowa podstawa programowa kształcenia w zawodach zawiera trzy rodzaje efektów kształcenia:

1. Efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów, w zakresie
 - BHP – bezpieczeństwa i higieny pracy,
 - PDG – podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej,
 - JOZ – języka obcego ukierunkowanego zawodowo,
 - KPS – kompetencji personalnych i społecznych,
 - OMZ – organizacji małych zespołów (wyłącznie dla zawodów nauczanych na poziomie technika).

2. Efekty kształcenia wspólne dla zawodów w ramach obszaru kształcenia.
3. Efekty kształcenia wyciwe dla zawodu, opisane w kwalifikacjach wyodrębnionych w zawodach.

W trakcie przygotowania podstawy programowej kształcenia w zawodach pracodawcy podkreślali, jak ważne jest dla nich, aby przyszli pracownicy posiadali rozwinięte swoje kompetencje personalne i społeczne oraz podstawowe umiejętności organizacyjne. Dlatego te wprowadzono do podstawy konieczność kształtowanie kompetencji merytorycznych i organizacyjnych (KPS i OMZ). Nie wskazano jednak, w jaki sposób ma odbywać się ich realizacja. Będzie to zależało od przyjętego w danej szkole programu nauczania.

Efekty kształcenia a nauczanie modułowe

Nowa podstawa programowa może być realizowana w programie przedmiotowym lub modułowym. W podstawie programowej kształcenia w zawodach występują w kwalifikacjach jednostki efektów kształcenia, których sposób realizacji powinien być opisany w danym programie nauczania. Intuicyjnie można zaproponować przy tworzeniu modułowych programów nauczania, aby kwalifikacje odpowiadały w programie modułom zawodowym, a wyszczególnione w kwalifikacjach jednostki efektów kształcenia miały swoje odniesienie w programie jako jednostki modułowe. Oczywiście taki sposób wdrożenia podstawy programowej w modułowym programie nauczania pozwoli też wyrazić w czasie, po którym module (jednostce modułowej) uczeń lub słuchacz powinien podejść do zewnętrznego egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie.

Korelacja kształcenia ogólnego z kształceniem zawodowym

Dla zasadniczych szkół zawodowych i techników do realizacji celów kształcenia kluczowa jest wyciwa korelacja kształcenia ogólnego z kształceniem zawodowym. Nowa podstawa kształcenia ogólnego i podstawa kształcenia w zawodach mają się wzajemnie uzupełniać w dążeniu do celu, jakim jest zapewnienie absolwentom możliwości dalszej nauki oraz funkcjonowania na rynku pracy. Szkoły stoją przed zadaniem powiązania treści kształcenia zawodowego z treściami z kształcenia ogólnego, które będą stanowiły bazę do opanowania umiejętności zawodowych. Sposób powiązania tych treści z wyciowymi przedmiotami ogólnokształcącymi jest ściśle zależny od zawodu, w jakim szkoła prowadzi kształcenie (np. powiązanie przedmiotu ogólnokształcącego „informatyka” z treściami kształcenia w zawodzie technik informatyk).

W obu podstawach można również zauważyć umiejętności, które są wymagane bez względu na zawód. Przykładowo, konieczność kształtowania umiejętności pracy zespołowej, podkreślana w podstawie programowej kształcenia ogólnego i wymagana w środowisku pracy zawodowej, jest uzupełniona w podstawie programowej kształcenia w zawodzie o umiejętności, które są niezbędne do wykonywania prac w danym zawodzie. W podstawie programowej umiejętności te są opisane jako kompetencje personalne i społeczne oraz organizacja merytorycznych zespołów.

Egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe

Kwalifikacje będą potwierdzane w trakcie trwania nauki. Każda kwalifikacja może być potwierdzona zewnętrznym egzaminem zawodowym. Po zdaniu egzaminu na daną kwalifikację uczeń lub słuchacz otrzymuje świadectwo, a po zdaniu wszystkich egzaminów przewidzianych w danym

zawodzie oraz po ukończeniu szkoły, uczeń otrzymuje dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe. Do egzaminu na ostatnią kwalifikację uczeń technikum będzie mógł podejść do końca lutego w ostatnim roku nauki. Dzięki temu zapisowi szkoła może zakończyć kształcenie zawodowe do końca lutego ostatniego roku nauki.

Modernizacja szkolnictwa zawodowego przewiduje możliwość przeprowadzania egzaminów w trybie eksternistycznym. Zasady przeprowadzania egzaminów określa rozporządzenie ministra edukacji narodowej w sprawie egzaminów eksternistycznych.

Do egzaminów eksternistycznych potwierdzających kwalifikacje zawodowe na konkretną kwalifikację może przystąpić osoba, która ukończyła gimnazjum lub ośmioletnią szkołę podstawową. Również do takiej formy egzaminu będą mogli przystąpić ci, którzy co najmniej dwa lata kształcili się lub pracowali w zawodzie, z którego chcą zdać egzamin. Za przystąpienie do egzaminu konieczne będzie wniesienie opłaty. Wyniesie ona 5,5% minimalnej stawki wynagrodzenia zasadniczego nauczyciela dyplomowego z tytułem magistra i przygotowaniem pedagogicznym, czyli obecnie 164,73 zł.

Finansowanie kształcenia zawodowego w nowych formach

Szkoły publiczne otrzymają dotację na każdego ucznia, który kształci się na kwalifikacyjnym kursie zawodowym.

Szkoły niepubliczne (prywatne), które poprowadzą kształcenie na kursach zawodowych, otrzymają pieniądze z budżetu dopiero wtedy, gdy uczeń zda egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe. Tego typu szkoły mogą pobierać czesne za udział w kursie (od kursantów lub pracodawców zlecających kursy dla swoich pracowników). Oznacza to, że nowe przepisy otwierają nowe możliwości dla prywatnych szkół organizujących kształcenie zawodowe. Zakłada się, że dzięki temu szkoły niepubliczne będą kształciły na wyższym poziomie.

Indywidualne potrzeby uczniów

Zakres zmian w szkołach ponadgimnazjalnych dotyczy również dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów. Przepisy w tym zakresie określają, jakiej grupy uczniów dotyczy ten proces oraz w jaki sposób należy go przeprowadzać. W tym celu każda szkoła będzie przygotowywała kartę indywidualnych potrzeb ucznia i plan działań wspierających.

Nauczyciele uczący w danej klasie, w wyniku zespołowej analizy indywidualnych przypadków uczniów, karty indywidualnych potrzeb mogą założyć uczniowi: szczególnie uzdolnionemu, ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (dysleksja, dysgrafia, dysortografia, dyskalkulia) czy z zaburzeniami komunikacji językowej. Indywidualizacja nauczania może również objąć ucznia chorego przewlekle, będącego w sytuacji kryzysowej, zaniedbanemu środowiskowo lub wychowawczo (w związku z trudną sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego, kontaktami środowiskowymi) oraz ucznia z trudnościami adaptacyjnymi (związanymi z wcześniejszym kształceniem się za granicą) lub różnicami kulturowymi.

Autor artykułu: **J. Ksieniewicz**
redaktor portalu